

Veerkracht in de jeugdhulpverlening
Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen

Geschreven door: Lonneke Fuhler & Esther van Bommel

Studentnummer: 4223039 & 6620639

Scriptiebegeleider: Charlotte Vissenberg

Opdrachtgevers: Sharon Stellaard en Charlotte Vissenberg

Cursuscode: 200600042

Datum: 14-06-2019

1. Voorwoord

Voor u ligt de thesis over veerkracht in de jeugdhulpverlening. Dit onderzoek is geschreven voor de pre-master Clinical Child Education and Family Studies. Begin februari 2019 begon ons scriptie avontuur. Onze aandacht werd getrokken door het scriptieonderwerp veerkracht omdat dit in onze beleving veel was behandeld in de colleges. We hadden echter de toepassing beiden niet ervaren. Het onderzoek dat voor u ligt, is vier jaar na de decentralisatie uitgevoerd. Op dit moment is er veel kritiek op de jeugdzorg. Vandaar dat we gekozen hebben om een onderdeel hiervan onder de loep te nemen.

Het schrijven van de thesis was een interessante en leerzame ervaring, waardoor we beiden tot nieuwe inzichten zijn gekomen over veerkracht.

Graag zouden we de mensen bedanken die betrokken waren in onze scriptieperiode. De jeugdhulpverleners bij Vitree, die zo aardig zijn geweest om tijd vrij te maken om hun kennis en visie te delen. Charlotte Vissenberg, voor de fantastische begeleiding en feedback en onze scriptiegroep voor de peerfeedback. Maar ook Sharon Stellaard die het mogelijk maakte om met de jeugdhulpverleners van Vitree in contact te komen en ons altijd voorzag van goede ideeën en enorm veel enthousiasme.

Tot slot zouden we graag onze vrienden en familie willen bedanken voor de steun die we hebben gekregen bij het maken van de scriptie.

We nodigen u graag uit om deze scriptie te lezen en de weg van veerkracht binnen de jeugdhulpverlening te ontdekken.

Veel leesplezier!

Esther van Bommel & Lonneke Fuhler.

Utrecht, juni 2019

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	1
2. Samenvatting.....	3
Abstract	3
3. Veerkracht in de jeugdhulpverlening.....	4
4. Methode	7
4.1 Onderzoeksdesign	7
4.2 Populatie.....	7
4.3 Dataverzameling.....	8
4.4 Data analyse	9
5. Resultaten.....	10
5.1 Onderzoekspopulatie.....	10
5.2 Eerste indruk	10
5.3 Aanpak respondenten	11
5.4 Visie	12
5.5 Veerkracht	13
5.6 Socialisatie	14
6. Conclusie en discussie	15
6.1 Conclusie.....	15
6.2 Discussie.....	16
Literatuurlijst.....	19
Bijlagen	23
Bijlage 1. Casus Jip	23
Bijlage 2. Topiclijst voor het diepte-interview.....	24
Bijlage 3. Casus Suus	27
Bijlage 4. Topiclijst voor de focusgroep	28
Bijlage 5. Informed Consent	30
Bijlage 6. Codeboom.....	32
Bijlage 7. Onderzoekspopulatie	33

2. Samenvatting

Sinds de decentralisatie zou veerkracht een grotere rol moeten spelen binnen de jeugdhulpverlening. Er is echter veel kritiek op jeugdhulpverlening met betrekking tot veerkracht. Jeugdzorg lijkt een individuele aanpak, gericht op pathologie, risico's en bedreigingen te hanteren. Dit is echter in strijd met het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk, waar concepten van veerkracht centraal staan. Door concepten van veerkracht in te zetten in jeugdhulpverlening worden er meer positieve aspecten belicht en wordt er meer gewerkt richting de zelfstandigheid en eigen kracht van cliënten. Vanuit deze theoretische tegenstrijdigheid is een opdracht ontstaan vanuit Vitree. Het doel van dit onderzoek is om de visie van de jeugdhulpverleners van Vitree te belichten en antwoord te geven op de volgende vraag: "Hoe worden de concepten van veerkracht herkend en toegepast door jeugdhulpverleners van Vitree in hun contact met jeugdigen en gezinnen en op welke wijze is socialisatie hierop van invloed?" In dit exploratieve onderzoek zijn er zeven diepte-interviews afgenomen en heeft er een focusgroep plaatsgevonden met drie jeugdhulpverleners van Vitree. Bij de focusgroep is ervoor gekozen om socialisatie te observeren om te onderzoeken of er verschillen zijn in aanpak tussen de jeugdhulpverleners. Tijdens de gesprekken is een casus besproken en zijn er op basis van topiclijsten bij elk gesprek dezelfde onderwerpen besproken.

De conclusie van dit onderzoek is dat de jeugdhulpverleners van Vitree concepten van veerkracht toepassen. Verder is gebleken dat er geen socialisatie heeft plaatsgevonden.

De aanbevelingen zijn om meer onderzoek te doen naar veerkracht in de jeugdhulpverlening, zodat de uitkomsten generaliseerbaar zijn en voor Vitree om de jeugdhulpverleners voor te lichten over veerkracht, zodat zij bewuster de concepten kunnen toepassen.

Keywords: veerkracht, Vitree, jeugdhulpverleners, socialisatie

Abstract

Ever since the decentralization, resilience should play a bigger part within the Youth Services. There is however a lot of criticism directed at Youth Services concerning resilience. Youth Services wields an individual approach, aimed at pathology, risks, and threats. This is contradictory however to the National Education document Social Work (of the Netherlands) in which concepts of resilience are pivotal. By applying concepts of resilience in Youth Services,

more positive aspects are illuminated and more effort towards independence and self-direction. From this theoretical contradiction, a task has risen within Vitree. The purpose of this research is to illuminate the vision of social workers from Vitree and to answer the following question: “How are concepts of resilience recognized and applied by social workers in contact with youth and families and how does socialization influence this?” In this explorative research, seven depth-interviews and one focusgroup with three social workers have taken place. During the focusgroup, socialization has been observed to investigate if there are differences in approach between the social workers. During these conversations, a case has been discussed and based on topic lists every conversation discussed the same themes.

This study has found that social workers from Vitree apply several concepts of resilience. Furthermore, it appears there has not been any socialization during the focusgroup. The recommendations are to investigate resilience within the Youth Services more extensive, so the outcomes will be more generalizable. For Vitree, the recommendation is to inform the social workers about resilience, so they can apply the concepts of resilience consciously.

Keywords: resilience, Vitree, social workers, socialization

3. Veerkracht in de jeugdhulpverlening

Sinds de decentralisatie van 2015 is de hoeveelheid kinderen die gebruik maken van jeugdzorg flink toegenomen, tot ongeveer 400.000 in totaal (Centraal Bureau voor Statistiek, 2018; Nederlands Jeugd Instituut, z.d.). De gemeenten zijn sinds de decentralisatie verantwoordelijk geworden voor alle ondersteuning, hulp en zorg aan kinderen, jongeren en opvoeders. Naast de overname van de taken moest er ook een inhoudelijke vernieuwing van de zorg plaatsvinden (Rekenkamer Den Haag, 2014). Hierbij heeft veerkracht een grotere rol gekregen (Boogers & Reussing, 2018).

Iedereen krijgt te maken met tegenslagen. De verschillen in de omgang met die tegenslag(en) hebben te maken met veerkracht (Johnson 2008; Kuiper & Bannink, 2017). Afgelopen decennia is er in toenemende mate aandacht besteed aan veerkracht in de vorm van onderzoek (Pooley & Cohen, 2010; van Brenda, 2018). Met deze toename van het onderzoek naar veerkracht zijn er ook vele definities geformuleerd (Zolski & Bullock, 2012). Over het algemeen kan veerkracht worden gezien als “het vermogen om te overleven, herstellen, volharden of zelfs te groeien na confrontatie met een schokkende gebeurtenis” (Kuiper &

Bannink, 2017; Johnson, 2008; Luthar & Zelazo, 2003). Er zijn meerdere publicaties die dit begrip ondersteunen (Martinez-Torteya, Bogat, Von Eye & Levendosky, 2009; Masten & Barnes, 2018; Zolski & Bullock, 2012).

Ondanks de toename aan onderzoeken naar veerkracht lijkt de jeugdhulpverlening zich voornamelijk te richten op pathologie, risico's en bedreigingen (Kuiper & Bannink, 2012; Panter-Brick, 2014). Uit onderzoek is echter gebleken dat hoge positieve verwachtingen over het behalen van doelen vanuit de jeugdhulpverlening helpen bij de bevordering van veerkracht bij kinderen, die dagelijks te maken hebben met problemen (Kuiper en Bannink, 2012; Masten & Barnes, 2018). Wanneer de jeugdhulpverlening de hoop verliest of lage verwachtingen heeft van hoe kinderen en hun omgeving omgaan met moeilijkheden, is gebleken dat dit de behandeling van een kind in ongunstige zin beïnvloedt (Kuiper & Bannink, 2012; Masten & Barnes, 2018).

Veerkracht zou dus een grotere rol moeten hebben binnen de jeugdhulpverlening, maar uit onderzoek blijkt dat dit niet altijd het geval is (Kuiper & Bannink, 2012; Panter-Brick, 2014; Sapienza & Masten, 2011; Southwick et al., 2016). Een mogelijke oorzaak zou kunnen liggen aan de socialisatie¹ binnen een instelling (Song, Chon, Ding & Gu, 2015; Bauer et al., 2007). Uit onderzoek is namelijk gebleken dat socialisatie een impact heeft op onder meer de mate van prestatie en betrokkenheid bij werknemers (Song, Chon, Ding & Gu, 2015; Bauer et al., 2007).

Volgens Panter-Brick (2014) wordt er binnen de jeugdhulpverlening niet alleen naar de pathologie, risico's en bedreigingen gekeken, maar ook vooral naar het individuele gedrag. Panter-Brick (2014) geeft kritiek op de individuele benadering, omdat meerdere onderzoeken concluderen dat veerkracht niet alleen het vermogen van een individu is om een tegenslag te verwerken. Het is ook de capaciteit van de gemeenschap om de persoon de nodige hulp te bieden, het welzijn te bevorderen en de persoon te ondersteunen (Sapienza & Masten, 2011; Southwick et al., 2016). Daarnaast bestaat er ook familie veerkracht. Dit is het vermogen van een familie om met tegenslagen om te gaan (Chiu, Chou, Chen & Chien, 2018). Walsh (2003) heeft een driedelige benadering voor familie veerkracht. Deze drie overkoepelende constructen bestaan allen uit drie sub constructen. Het eerste overkoepelende construct is "geloofssystemen". Dit construct bestaat uit de sub-constructen: betekenis van tegenslag, positieve blik en transcendentie en spiritualiteit. Het tweede overkoepelende construct is "organisatorische

¹ Het proces waarbij medewerkers tot op zekere hoogte vanzelf de normen en waarden van de organisatie overnemen (Lawson, Petersen, Cousins, & Handfield, 2009).

patronen”. Hieronder vallen de sub-constructen: bestaan van flexibiliteit, verbondenheid en sociale steun. Het laatste overkoepelende construct is “communicatie/probleemoplossing”. Dit construct bestaat uit de sub-constructen: helderheid van communicatie, open emotionele expressie en probleemoplossing in samenwerkingsverband (Walsh, 2003). Deze constructen zijn de basis van meetinstrumenten, zoals de Groningen Aging Resilience Inventory (van Abbema et al., 2015) en de Strengths and Difficulties Questionnaire (Hafekost et al., 2016).

Andere onderzoeken hebben uitgewezen dat veerkracht samenhangt met het algemene welzijn, de sociale vaardigheden en het academisch succes van een persoon. Daarom zou het belangrijk zijn al in een vroeg stadium aandacht te besteden aan veerkracht. Wanneer dit niet gebeurt en een lage veerkracht niet vroegtijdig wordt opgemerkt, kan dit een vergrote kans geven tot het ontwikkelen van mentale en fysieke gezondheidsproblemen (Kessler, Davis & Kendler, 1997; Connor & Davidson, 2003).

Op dit moment wordt er binnen de jeugdzorg vooral aandacht besteed aan veerkracht in de vorm van psychologische interventies met als doel de individuele veerkracht te vergroten (Southwick et al., 2016). Deze interventies richten zich meestal op de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden, maar kunnen ook gericht zijn op de sociale systemen voor gezinnen en gemeenschappen (Zolski & Bullock, 2012).

In de gevonden literatuur wordt er vooral kritiek geleverd op de aanpak van veerkracht binnen de jeugdhulpverlening. Hierin wordt benoemd dat in de jeugdzorg een individuele aanpak wordt gehanteerd die vooral gericht is op pathologie, risico's en bedreigingen (Kuiper & Bannink, 2012; Panter-Brick, 2014; Sapienza & Masten, 2011; Southwick et al., 2016). Dit is opvallend, aangezien in de literatuur van het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk (2017) (de opleiding voor jeugdhulpverleners) eigen kracht, zelfregie, empowerment en het kijken naar de omgeving van de cliënt centraal staan. Het doel van dit onderzoek is om de visie van de jeugdhulpverlening te belichten en antwoord te geven op de volgende vraag: “Hoe worden de concepten van veerkracht herkend en toegepast door jeugdhulpverleners in hun contact met jeugdigen en gezinnen en op welke wijze is socialisatie hierop van invloed?” Dit zal zowel in individueel verband als in groepsverband worden bekeken om te zien of er sprake is van socialisatie. Er is voor gekozen om socialisatie te observeren om in kaart te brengen of er verschillen zijn in aanpak tussen verschillende jeugdhulpverleners (Lawson, Petersen, Cousins & Handfield, 2009).

4. Methode

Dit onderzoek heeft plaatsgevonden in de periode van februari tot en met juni 2019.

4.1 Onderzoeksdesign

Er is gekozen voor exploratief, kwalitatief onderzoek. Kwalitatief onderzoek is de meest geschikte methode geweest, omdat beleving, argumenten en motieven van de respondenten in dit onderzoek centraal hebben gestaan. Daarom is er ook gekozen om diepte-interviews af te nemen en een focusgroep te doen (Baarda, 2014; Tijmstra & Boeije, 2011; Verhoeven, 2018).

Exploratief onderzoek is bij dit onderzoek van toepassing, omdat dit een vrij open onderzoek was. Zo is er naar een aantal factoren gekeken omtrent veerkracht en is er gekeken naar achterliggende motivaties. Alle mogelijk interessante informatie is verzameld (Verhoeven, 2018).

Om antwoord te geven op de hoofdvraag is er antwoord gegeven op de deelvragen: “Welke concepten behorend bij veerkracht worden door de jeugdhulpverleners van Vitree in het dagelijks werk ingezet?”, “Op welke wijze worden de concepten behorend bij veerkracht door de jeugdhulpverleners van Vitree in het dagelijks werk ingezet?” en “Welke rol speelt socialisatie bij het inzetten van de concepten van veerkracht?”

4.2 Populatie

Er is gestreefd naar acht respondenten (n=8) voor dit onderzoek. Er zijn zeven diepte-interviews van een uur afgenomen bij de jeugdhulpverleners. Naast deze diepte-interviews heeft er ook een focusgroep van anderhalf uur plaatsgevonden met drie jeugdhulpverleners die ook deelnamen aan de diepte-interviews. Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van een doelgerichte steekproef. Hier is voor gekozen, omdat de opdrachtgevers een lijst hadden opgesteld met deskundigen bij wie een diepte-interview en focusgroep kan worden afgenomen (Verhoeven, 2018). De jeugdhulpverleners van Vitree vormden de informatiebron van dit onderzoek. Middels contacten binnen Vitree zijn respondenten benaderd door middel van een mail. De jeugdhulpverleners mochten hierbij zelf bepalen of ze deel wilden nemen. Toen er door hen werd aangegeven dat zij deel wilden nemen aan dit onderzoek, is bij hen een diepte-interview afgenomen en werden ze uitgenodigd voor een focusgroep. Door de participanten aan

zowel het diepte-interview als aan de focusgroep deel te laten nemen, was het mogelijk om eventuele veranderingen in hun antwoorden of visie te observeren met betrekking tot de casus (Verhoeven, 2018). Als er sprake was van een verandering in antwoorden, kon dit mogelijk wijzen op socialisatie (Iddings, 2005).

Er was gekozen om het diepte-interview af te nemen op een locatie naar keuze van de respondent. Hier was voor gekozen, omdat het van belang is dat respondenten zich op hun gemak voelen tijdens het afnemen van het interview (Verhoeven, 2018). De focusgroep heeft plaatsgevonden op het kantoor van Vitree in Almere, omdat dit de werkplek van de jeugdhulpverleners is waar vaker bijeenkomsten zijn om te discussiëren over casussen.

4.3 Dataverzameling

De dataverzameling heeft plaatsgevonden door middel van zeven semi-gestructureerde diepte-interviews waarin een casus (Bijlage 1) werd besproken. De diepte-interviews hadden als doel het in kaart te brengen hoe individuele jeugdhulpverleners binnen Vitree kijken naar een casus en of zij concepten van veerkracht toepassen in hun werk met jeugdigen en gezinnen. Tijdens dit gesprek was de topiclijst (Bijlage 2) de basis van het gesprek. Dit heeft gegarandeerd, samen met semigestructureerde interviews, dat in elk gesprek dezelfde onderwerpen zijn besproken. De diepte-interviews waren semigestructureerd, omdat er op deze manier ruimte gelaten werd voor respondenten om eigen onderwerpen in te brengen. De eerder genoemde topiclijst bevatte vier topics over hoe de jeugdhulpverlener met deze situatie zou omgaan. Er is gekozen voor een diepte-interview omdat hier de beleving, beweegredenen, motivaties en eigen inbreng van de respondenten centraal staan (Verhoeven, 2018). Dit werd als belangrijk beschouwd om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Er is de keuze gemaakt om niet meer dan vier topics te bespreken. Bij een grote topiclijst is de kans op sturing groter en dit zou de betrouwbaarheid benadelen (Verhoeven, 2018). Naast de diepte-interviews hebben drie respondenten ook deelgenomen aan een focusgroep. Met de focusgroep is ernaar gestreefd om in kaart te brengen of er sprake was van socialisatie binnen de groep jeugdhulpverleners. Tijdens deze bijeenkomst is ook een casus besproken (Bijlage 3) en heeft de groep tijd gekregen om met elkaar te discussiëren over het onderwerp. Er is gekozen om binnen de focusgroep naast de onderwerpen van de topiclijst te bespreken ook socialisatie te observeren. Dit heeft zich gericht op de interactie tussen de jeugdhulpverleners van Vitree (Baarda, 2014; Verhoeven, 2018). Bij

de focusgroep is ook gebruik gemaakt van een topiclijst (zie Bijlage 4). Door bij ieder diepte-interview en focusgroep dezelfde topiclijst aan te houden, is het mogelijk geweest om bij beiden hetzelfde concept te meten en door te vragen om er zeker van te zijn dat de juiste data is verzameld (Neuman, 2014). Op basis van de drie constructen van Walsh (2003) zijn meerdere meetinstrumenten ontworpen zoals de Groningeren Aging Resilience Inventory (van Abbema et al., 2015) en de Strengths and Difficulties Questionnaire (Hafekost et al., 2016). De constructen van Walsh (2003) zijn gebruikt bij het observeren van de focusgroepen. Dit heeft de inhoudsvaliditeit versterkt (Neuman, 2014)

Voorafgaande aan de diepte-interviews en de focusgroep is besproken dat men vrijwillig meedoet en op elke gegeven moment mag stoppen. Verder is de werkwijze besproken en is uitgelegd dat er vertrouwelijk met hun gegevens zal worden omgegaan. Dit onderzoek is niet anoniem, omdat de namen van de respondenten bekend zijn bij de onderzoekers. Deze namen zijn echter niet gepubliceerd. Alleen de informatie die gegeven is, is meegenomen in het onderzoek (Verhoeven, 2014). Daarnaast is het onderzoek objectief en eerlijk uitgevoerd. Ook is aan elke respondent gevraagd een “informed consent” formulier (zie Bijlage 5) in te vullen waarin zij aan hebben gegeven dat bovenstaande punten zijn besproken en gaven daarmee toestemming voor de deelname en gebruik van de data voor wetenschappelijk onderzoek. Op deze manier is het onderzoek ethisch verantwoord geweest (Baarda, 2014). Wat echter niet is besproken, is het doel van het onderzoek. Er werd verwacht als dit doel werd verteld, dat dit de resultaten mogelijk kon beïnvloeden en sociaal gewenste antwoorden kon opleveren over veerkracht en concepten hiervan in plaats van het realistische beeld binnen Vitree, waar naar werd gezocht in dit onderzoek (Verhoeven, 2014).

4.4 Data analyse

Na het afnemen van de diepte-interviews en focusgroep zijn de gesprekken verbatim getranscribeerd met behulp van geluidsopnames. Verder zijn de irrelevante onderdelen uit de gesprekken doorgestreept. De overgebleven stukken tekst zijn opgesplitst op basis van de verschillende topics. Daarnaast zijn er door middel van open codering clusters gevormd van tekstfragmenten die onder hetzelfde onderwerp vielen. Deze clusters vormden een label. Alle labels hebben een naam gekregen en vormden samen een codeboom (zie Bijlage 6) (Migchelbrink, 2014).

Door middel van axiaal coderen is er gekeken of het mogelijk was het aantal labels te reduceren. Ook is er gekeken hoe deze labels met elkaar samenhangen. Sommige labels zouden onder een ander label kunnen vallen (Verhoeven, 2014). Afhankelijk van de diepte-interviews, focusgroep en het axiaal coderen kon de codeboom worden aangepast. De codeboom kon worden aangepast, omdat in diepte-interviews en focusgroepen nieuwe thema's aan bod konden komen die nog niet in de codeboom hebben gestaan. Daarnaast kon de codeboom juist verkleind worden doordat middels axiaal coderen de labels konden worden gereduceerd en daardoor ook de codeboom.

5. Resultaten

De achtergrondinformatie van de respondenten zijn te vinden in bijlage 7. Hierin staat het geslacht, de vooropleiding, het werk en de functie. De resultaten zijn geschreven op chronologische wijze van de topiclijst. Er is hiervoor gekozen, omdat respondenten soms verwijzen naar een eerder gedeelte van de diepte-interview en om de leesbaarheid van het stuk zo overzichtelijk mogelijk te maken.

5.1 Onderzoekspopulatie

De diepte-interviews zijn bij zeven vrouwelijke respondenten afgenomen en de focusgroep heeft plaatsgevonden met drie vrouwelijke respondenten die ook meededen aan de diepte-interviews. De achtergrond en werkzaamheden van de onderzoekspopulatie is divers. Vandaar dat ervoor gekozen is om de onderzoekspopulatie middels tabel 1 (zie Bijlage 7) in kaart te brengen.

De respondenten hebben allen een nummer gekregen waar in de tekst naar verwezen wordt. De respondenten kregen zowel in het diepte-interview als tijdens de focusgroep als eerste een casus voorgelegd. De casus van het diepte-interview was casus Jip (zie Bijlage 1) en de casus die tijdens de focusgroep behandeld werd, was casus Suus (zie Bijlage 3).

5.2 Eerste indruk

Door de meerderheid van de respondenten werd als eerst geantwoord met feiten die in de casus stonden. Dit voorbeeld is van respondent 1 die benoemde: *“Feitelijk gaat naar school, heeft zijn VMBO afgerond, begint aan MBO, 16 jaar uhm... wordt afgeleid door zijn computer*

en heeft de leerplichtambtenaar op zijn dak.” Het behalen van zijn VMBO gaf een positieve indruk. Bij driekwart van de interviews werd dit benoemd als “*top*”, “*knap*”, “*mooi*” of “*goed*”. Nadat de feiten benoemd waren, waren de antwoorden afwijkend van elkaar. Zo viel bij een kwart van de diepte-interviews de term ‘verslaving’ in tegenstelling tot het andere deel van de respondenten waar gezegd werd dat het gamen leeftijdsadequaat kan zijn. Zo gaf respondent 6 het volgende aan: “*Het hoeft nog helemaal geen verslaving te zijn, ouders vinden het al snel overmatig gamen*”. Twee van de zeven vonden Youtube een positief aspect. Een voorbeeld dat respondent 3 benoemde was: “*Youtube is echt zijn drive dus dat is ook positief.*” In de focusgroep werd door de helft van de respondenten over de casus van Suus gezegd dat er een onderliggende reden achter haar gedrag zat en dat ze het vermoeden hadden dat er, zoals respondent 4 beschreef: “*iets is gebeurd*”.

5.3 Aanpak respondenten

Als tweede werd gevraagd naar de aanpak van de respondenten. Binnen dit deelonderwerp werd erop gelet of er individueel naar de problematiek werd gekeken of dat het netwerk in de aanpak betrokken werd. Uit alle diepte-interviews bleek dat het gezin bij de aanpak betrokken werd. Er werd naar de vader gevraagd en de rol van de moeder werd besproken. Respondent 7 benoemde de volgende aanpak: “*Ik zou daarin samenwerking willen zien tussen moeder, Jip, lokale team en leerplichtambtenaar en eigenlijk ook met school.*” Dat de omgeving een rol speelt in de aanpak van de jeugdhulpverleners kwam ook naar voren in de focusgroep. Hier benoemden de respondenten dat een band opbouwen met de jongere en de omgeving² van belang zijn. Ook werd er gesproken over vragenlijsten zoals de Child Behavior Checklist³ (CBCL). Een voorbeeld over een aanpak die werd voorgelegd tijdens de focusgroep is: “*Waar zijn de mensen die betrokken, die positief ervaren worden en ondersteunend ervaren worden door dit gezin?*” (RESP 5). In de meerderheid van de gesprekken werd er ook gesproken over andere familieleden en hoe ze als steunbron zouden fungeren. Een voorbeeld hiervan is benoemd door respondent 4: “*Een jongetje van zes dat ik begeleid op de school waar ik werk (...) er is iedere dag gedoe in dat gezin. Maar daar heb je heel veel vaste gegevens waar ik niet*

² Onder omgeving werden de ouders, school en de peers verstaan.

³ De CBCL is een vragenlijst voor ouders die aangeeft of er sprake is van internaliserende of externaliserende problemen bij het kind (Achenbach & Brown, 1991).

zoveel aan kan doen. Dus ik heb de familie van de ouders zijde die kunnen ons helpen. Die bij elkaar gezet, netwerk bijeenkomst houden. Beetje uitgelegd wat autisme is. Dan welke rol kan iedereen pakken. Al is het er maar eentje die boodschappen doet. Eentje die verzint wat er gegeten moet worden.”

5.4 Visie

De punten die bij het onderwerp visie als leidend werden gezien, waren: de band met de cliënt, motivatie, communicatie en een open omgeving. De band met de cliënt werd volgens de respondenten opgebouwd door in de belevingswereld van de cliënt te stappen. Een voorbeeld dat een respondent benoemde, was: *“Ik zou met Jip oprecht is een keer een middagje met hem willen meekijken van wat doe je allemaal achter de computer.” (RESP 3)*. De helft gebruikte de belevingswereld ook voor het gebruik van zelfreflectie. Zo benoemde een respondent het volgende: *“Dus zijn belevingswereld als ingang proberen om zelfreflectie te laten doen. Van hé ik kan eigenlijk best veel dingen, vind je het misschien eng om toe te passen?” (RESP 4)*. Bij meer dan de helft werd maatwerk benoemd als zijnde van belang om een band met de cliënt op te bouwen. Een voorbeeld waar maatwerk werd benoemd, was in de focusgroep: *“Je hebt een rugzak en uit die rugzak haal je dingen die wellicht passen bij het gezin. En al doende merk je of het werkt of niet.” (RESP 5)*. Het zelfstandig stellen van doelen en een open omgeving was voor meer dan de helft van de respondenten belangrijk voor de motivatie van de cliënt. Bij de meerderheid werd gamen gebruikt om de motivatie te vergroten. Ze wilden hem middels gamen aansluiten bij Jip en meer over hem te weten komen. Dit wilden ze doen door te kijken naar de voordelen die hij middels het gamen/Youtube ervaart. Bij drie van de zeven respondenten werd ook nagedacht hoe gamen en school samen kunnen gaan. Zo benoemde een respondent het volgende: *“Met deze jongen gaan kijken van hé wat heb je nodig om youtube en school beiden op te kunnen gaan zetten. Want het is allebei hartstikke leuk en ja uh er zijn mensen die miljonair worden met Youtube.” (RESP 3)*.

Communicatie was belangrijk volgens de respondenten. Emotionele expressie van zowel de moeder als de jongen werd in de meerderheid van de interviews benoemd. Een respondent benoemde het volgende: *“Belangrijk is wat is zijn verhaal. Hoe ziet zijn leven eruit hoe is het contact met zijn moeder? Hoe is het gezinsverhaal? Wat vindt zij belangrijk in zijn leven?” (RESP 2)*. De helft van de respondenten gaf aan dat ze aan het begin van een gesprek benoemden

wanneer iets zorgelijk was voor de veiligheid van het kind of anderen, dat ze het moesten melden aan andere partijen zoals de moeder of iemand van de instelling die over de veiligheid ging. Binnen Vitree zijn er collega's bij wie dit dan gemeld wordt. Zij gaan er dan verder mee aan de slag. De meningen over het terugkoppelen aan de omgeving waren echter verdeeld. De meerderheid benoemde dat de terugkoppeling van een individueel gesprek belangrijk was. Ze wilden dat dit het liefst door het kind zelf gedaan werd. Een kwart benoemde echter dat hij zestien is en dat terugkoppeling dus in de meeste gevallen niet gedaan werd.

5.5 Veerkracht

Binnen de topic veerkracht werd het sociale netwerk, eigen regie en het omgaan met tegenslagen getoetst. Tijdens de diepte-interviews werd gevraagd aan de respondenten in hoeverre zij vinden dat het sociale netwerk een rol speelt binnen de begeleiding die ze bieden. Hierbij werd gekeken of de respondenten vooral gericht waren op het individu of op het gehele systeem. Hierbij kwam naar voren dat alle respondenten het netwerk zouden betrekken. Respondent 2 gaf hierbij als voorbeeld: *“Ik heb een keer een casus gehad (...) waarin een jongen ook niet uit bed kwam en naar school ging en dat er geregeld was: om de beurt fietst er iemand (het netwerk) mee om hem wel op school te krijgen.”*

Eigen regie werd door de respondenten op verschillende manieren opgevat. Zo vertelde een respondent over hoe zij door open communicatie met de cliënt eigen regie stimuleert. Daarnaast gaf meer dan de helft van de respondenten aan dat eigen regie onder andere werd gezien als een cliënt die zelfstandig doelen stelt. Respondent 6 gaf aan eigen regie te stimuleren bij cliënten door onder andere: *“Ik merk wel (...) dat het veel meer effect heeft als cliënten zelf hun plan maken.”* Door dezelfde respondenten werd het belang van de overname van regie aangegeven. Dit was volgens hen belangrijk om een ordening te krijgen in de problemen die ervaren werden.

Om met tegenslagen om te gaan, was het voor meer dan de helft van de respondenten belangrijk om het netwerk te betrekken. Drie respondenten hebben een innerlijke gebruiksaanwijzing genoemd. Deze innerlijke gebruiksaanwijzing richt zich op hoe cliënten kunnen omgaan met de symptomen van tegenslagen. Zo gaf één respondent het volgende voorbeeld: *“Ik vind die tegenslagen het leukst want dan worden mensen (...) moeten echt hun geleerde vaardigheden in praktijk gaan brengen.”*

5.6 Socialisatie

Socialisatie is in kaart gebracht door de uitkomsten van de focusgroep te vergelijken met de uitkomsten van de diepte-interviews waar de drie respondenten aan hebben deelgenomen. Hierbij is per topic bekeken of er verschillen zijn bij een respondent in de antwoorden van het diepte-interview en de focusgroep.

De eerste topic van de diepte-interviews en de focusgroep is wat de eerste indruk van de respondenten is op casus Jip of Suus. De eerste indruk op casus Suus in de focusgroep wijkt af van de eerste indruk die bij casus Jip in de diepte-interviews werd gegeven. Zo gaf respondent 4 in het diepte-interview voornamelijk feiten en een negatieve eerste indruk. In de focusgroep gaf zij echter aan te denken dat er iets was gebeurd met Suus. Dat zou haar plotselinge verandering in gedrag verklaren. Zij stond hierbij niet stil bij de feiten van de casus, zoals in het diepte-interview. Respondent 3 reageerde in het diepte-interview met feitelijke informatie, een negatieve indruk en vragen die in haar opkwamen. In de focusgroep gaf zij aan het eens te zijn met respondent 4, dus zij had een negatieve kijk. Zij gaf echter wel aan te zien dat Suus graag schrijfster wil worden. Respondent 5 gaf een kort antwoord op deze vraag, meer gericht op de aanpak: *“Ik zou het netwerk gaan uitpluizen”*. Daarnaast gaf zij aan het eens te zijn met respondent 4 en 5; er is iets gebeurd met Suus, waardoor haar gedrag zo plotseling is veranderd. Echter in het diepte-interview reageerde deze respondent met feitelijke informatie over de casus met zowel negatieve als positieve aspecten. Samenvattend hebben alle respondenten, die meededen aan de focusgroep, een andere blik gehad bij de focusgroep dan bij het diepte-interview.

Na de eerste indruk werd aan de respondenten gevraagd wat hun aanpak vanuit de organisatie en hun functie zou zijn. In de focusgroep noemde men met name het gezin van Suus en het belang hen erbij te betrekken. Bij de casus in de diepte-interviews noemden de respondenten ook meer aspecten van het bredere netwerk. Zo gaf respondent 5 bijvoorbeeld aan: *“Ook in het grotere netwerk, dus (...) waar zijn de mensen die positief (...) ervaren worden en (...) ondersteunend ervaren worden voor dit (...) gezin.”* Verder gaven alle respondenten in de focusgroep aan dat iedere casus anders is en dat maatwerk nodig is. Dit betekent dat de aanpak van alle respondenten gericht zou zijn op het netwerk betrekken. Dit sluit aan bij wat zij in de diepte-interviews hebben aangegeven.

Vervolgens werd aan de respondenten gevraagd wat hun visie is van waaruit zij werken

en cliënten begeleiden. Hierbij werd gekeken naar wat de respondenten belangrijk vinden voor wat betreft communicatie naar de cliënten. In de focusgroep deelden alle respondenten de mening dat zij het belangrijk vinden om respect te hebben voor de mens die er staat. Dit komt overeen met wat de respondenten in de diepte-interviews hebben verteld. Alle drie de respondenten gaven bij de diepte-interviews aan dat zij het belangrijk vinden om in de belevingswereld van de cliënt te stappen.

Bij veerkracht is er gevraagd naar het betrekken van het netwerk van de cliënt en het omgaan met tegenslagen. Hierbij kwam naar voren dat alle respondenten bij de focusgroep het betrekken van het netwerk belangrijk vinden. Dit komt overeen met wat zij aan gaven in de diepte-interviews. Zo gaf respondent 3 aan dat zij geen individuele aanpak heeft, want *“als individu kan je niet functioneren, er is altijd sprake van actie-reactie met anderen.”* De vraag over het om kunnen gaan met tegenslagen, liet zien dat alle respondenten in de focusgroep hier hetzelfde over denken; dit is afhankelijk van de persoon en het karakter. Respondent 3 gaf daarnaast het volgende aan: *“Ik denk dat dat te maken heeft met veerkracht. Weet je de één is inderdaad als er een gaatje in zijn kleding zit al helemaal overstuur en de ander denkt na ja, oké.”* Hier sloten de andere respondenten zich bij aan.

6. Conclusie en discussie

6.1 Conclusie

In dit onderzoek stond de volgende vraag centraal: “Hoe worden de concepten van veerkracht herkend en toegepast door hulpverleners in hun contact met jeugdigen en gezinnen en op welke wijze is socialisatie hierop van invloed?”

Met als deelvragen: “Welke concepten behorend bij veerkracht worden door de jeugdhulpverleners van Vitree in het dagelijks werk ingezet?”, “Op welke wijze worden de concepten behorend bij veerkracht door de jeugdhulpverleners van Vitree in het dagelijks werk ingezet?” en “Welke rol speelt socialisatie bij het inzetten van de concepten van veerkracht?”

De conclusie van het onderzoek is dat de jeugdhulpverleners van Vitree de concepten van veerkracht toepassen, maar hier geen veerkracht aan koppelen. Verder lijkt er geen sprake van socialisatie te zijn geweest.

Uit de resultaten van het diepte-interview is gebleken dat de jeugdhulpverleners van Vitree de concepten van veerkracht toepassen in hun dagelijks werk. Zo geven zij aan het netwerk te betrekken, te kijken naar positieve aspecten binnen een gezin en zelfregie te

stimuleren. Het netwerk betrekken doen zij door aan de gezinnen te vragen wie er om hen heen staan die eventuele steun kunnen bieden tijdens dat of nadat de jeugdhulpverleners betrokken zijn. De werknemers van Vitree benoemen positieve aspecten van een gezin door complimenten aan het gezin te geven. Ook vinden de werknemers van Vitree zelfregie belangrijk. Naast dat het zorgt voor meer motivatie, vinden ze ook dat gezinnen het hoe dan ook hebben; zij bepalen wat ze wel en niet vertellen aan jeugdhulpverleners.

Socialisatie heeft geen rol gespeeld bij het inzetten van de concepten van veerkracht. Tijdens de focusgroep werden vrijwel dezelfde visies en onderwerpen besproken die tijdens de diepte-interviews aan bod zijn gekomen.

Opvallend uit bovenstaande conclusies is dat het onderzoek eerdere onderzoeken tegenspreekt. Zo lijkt er bij de jeugdhulpverleners van Vitree geen sprake te zijn van richten op pathologie, risico's en bedreigingen en een individuele aanpak hanteren. Alle respondenten vinden het gezin of het bredere netwerk betrekken belangrijk. Daarnaast kijken zij en benadrukken zij graag de positieve aspecten binnen een gezin in plaats van alleen op de negatieve punten te focussen.

6.2 Discussie

Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen socialisatie heeft plaatsgevonden en dat de concepten van veerkracht over het algemeen worden ingezet door jeugdhulpverleners van Vitree. Een verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de respondentengroep grotendeels uit jonge respondenten bestond en hierdoor recenter een opleiding hebben gevolgd. Deze opleidingen zullen volgens het Landelijk Opleidingsdocument Sociaal Werk gericht zijn op het inzetten van de concepten van veerkracht, in tegenstelling tot jeugdhulpverleners die langer in het werkveld werken (Rekenkamer Den Haag, 2014). De verklaring dat er vooral een jonge respondentengroep heeft deelgenomen, zou kunnen zijn dat de sneeuwbalmethode is toegepast bij het onderzoek (Verhoeven, 2014). De jeugdhulpverleners van Vitree laten een positief beeld van de jeugdhulpverlening in Nederland zien. Mogelijke vragen voor vervolgonderzoek zijn: "Hoe worden concepten van veerkracht ingezet bij andere jeugdhulpverleningsorganisaties? Gaat alleen de jongere garde zo te werk? Hoe gaat de oudere garde te werk?"

Door de afbakening van de hoofdvraag, is de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek vergroot (Neuman, 2014). De hoofdvraag is gericht op Vitree. Dit heeft de

generaliseerbaarheid echter laag gemaakt (Neuman, 2014). Voor dit onderzoek is het ingewikkeld geweest om genoeg respondenten te werven. Daarom is ervoor gekozen om het onderzoek breder te maken en onderzoek te doen naar de partners van Vitree. Zo is er iemand geïnterviewd die werkzaam is bij de gemeente Dronten. Op deze manier zijn er genoeg respondenten gevonden voor dit onderzoek en kon er voldoende dataverzameling plaatsvinden. Daarnaast waren er geen duidelijke verschillen in aanpak en visie bij de partners van Vitree, wat de betrouwbaarheid heeft vergroot (Neuman, 2014).

Echter heeft er maar één focusgroep plaatsgevonden, vanwege de beperkte beschikbaarheid van de jeugdhulpverleners van Vitree. Hierdoor is er minder data verzameld dan verwacht, omdat er daarnaast zeven in plaats van acht respondenten zijn geïnterviewd. De onderzoekers zijn echter van mening dat er wel degelijk dataverzadiging is geweest (Neuman, 2014). Er is een duidelijk beeld gevormd hoe Vitree en partners de concepten van veerkracht toepast. Hierdoor heeft de verminderde dataverzameling niet geleid tot lagere betrouwbaarheid (Neuman, 2014).

De resultaten van dit onderzoek zijn alleen generaliseerbaar naar jonge medewerkers van Vitree. Hierdoor is het niet mogelijk om uitspraken te doen over jeugdhulpverlening in het algemeen (Neuman, 2014). Om deze reden zou het van toegevoegde waarde kunnen zijn een groter aantal respondenten te interviewen van verschillende organisaties om te kunnen generaliseren over jeugdhulpverlening. Daarnaast zou vervolgonderzoek zich kunnen richten op eventuele sub-patronen tussen gemeenten. Hierbij zou onderzocht kunnen worden of er verschil zit tussen jongere en oudere jeugdhulpverleners in het toepassen van concepten van veerkracht.

Door dit onderzoek is duidelijk geworden dat de jeugdhulpverleners wel degelijk de concepten van veerkracht toepassen. Echter lijken zij dit niet bewust aan veerkracht te koppelen. Daarom is een andere aanbeveling dat er binnen Vitree aandacht wordt besteed aan veerkracht; wat veerkracht is, hoe jeugdhulpverleners de concepten van veerkracht zouden kunnen toepassen en wat Vitree eraan zou hebben om hiermee aan de slag te gaan.

De concepten die volgens de literatuur worden ingezet in de jeugdhulpverlening, zijn voornamelijk op pathologie, risico's en bedreigingen gericht (Kuiper & Bannink, 2012; Panter-Brick, 2014). Echter, uit de diepte-interviews bleek dat de meeste respondenten keken naar kenmerken van het kind die ze kunnen versterken, zoals positieve aspecten belichten en de interesse in gamen gebruiken.

Het toepassen van de concepten van veerkracht werd volgens de literatuur weinig gedaan binnen de jeugdhulpverlening en was vooral gericht op individueel niveau en op pathologie, risico's en bedreigingen (Kuiper & Bannink, 2012; Panter-Brick, 2014). Uit de diepte-interviews en de focusgroep bleek echter dat door alle jeugdhulpverleners van Vitree het gezin als een belangrijk onderdeel van de aanpak werd gezien. Het bredere netwerk werd daarnaast ook genoemd in verschillende diepte-interviews en tijdens de focusgroep. Hierbij kwam naar voren dat de jeugdhulpverleners het belangrijk vinden om het netwerk buiten het gezin te betrekken om zo het gezin te verstevigen. Dit verschil kan mogelijk komen doordat de bronnen die kritiek geven op veerkracht binnen de jeugdhulpverlening verouderd zijn. Een andere verklaring is dat Vitree een organisatie is die uitzonderlijk is met betrekking tot het toepassen van de concepten van veerkracht.

Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat er waarschijnlijk geen sprake is geweest van socialisatie. Bij de topic eerste indruk wordt door één respondent de eerste indruk benoemd. De rest van de groep haakt hierop in. Hierdoor hebben hun antwoorden mogelijk afgeweken van hun diepte-interviews. Een vervolgonderzoek zou op dezelfde wijze toegepast worden. Echter zou er meer informatie over de achtergrond van de jeugdhulpverlener gevraagd kunnen worden zoals aantal werkervaring, oude werkgevers en in welk jaar ze hun opleiding hebben afgerond, zodat er een beeld ontstaat over eventuele verschillen tussen werknemers en om eventuele assumpties uit te kunnen sluiten.

Literatuurlijst

- Achenbach, T.M., & Bron, J. S. (1991). *Bibliography of published studies using the Child Behavior Checklist and related materials: 1991 edition*. Burlington, VT: University of Vermont, Department of Psychiatry.
- Baarda, B. (2014). *Dit is onderzoek: Handleiding voor kwantitatief en kwalitatief onderzoek*. Groningen: Noordhoff Uitgevers.
- Boogers, M.J.G.J.A., & Reussing, G.H. (2018, november). *Decentralisatie, schaalvergroting en lokale democratie*. Geraadpleegd op 12 maart 2019, van <https://www.binnenlandsbestuur.nl/Uploads/2018/11/rapportage-Universiteit-Twente.pdf>
- Bauer, T. N., Bodner, T., Erdogan, B., Truxillo, D. M., & Tucker, J. S. (2007). Newcomer adjustment during organizational socialization: A meta-analytic review of antecedents, outcomes, and methods. *Journal of Applied Psychology, 92*, 707–721. doi: 10.1037/0021-9010.92.3.707
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2018). *Ruim 400 duizend jongeren krijgen jeugdzorg*. Geraadpleegd op 14 maart 2019, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/18/ruim-400-duizend-jongeren-krijgen-jeugdzorg>
- Chiu, S., Chou, Y., Chen, P., & Chien, L. (2019). Psychometric properties of the mandarin version of the family resilience assessment scale. *Journal of Child and Family Studies, 28*, 354–369. doi: 10.1007/s10826-018-1292-0
- Condly, S. J. (2006). Resilience in children. *Urban Education, 41*, 211–236. doi: 10.1177/0042085906287902
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety, 18*, 76-82. doi: 10.1002/da.10113
- Het Loo Social Work. (2017). *Landelijk opleidingsdocument sociaal werk*. Geraadpleegd op 14 maart 2019, van https://www.vereniginghogescholen.nl/system/profiles/documents/000/000/212/original/Landelijk_opleidingsdocument_Sociaal_Werk_-_downloadversie.pdf?149439200
- Hafekost, J., Lawrence, D., Boterhoven de Haan, K., Johnson, S.E., Saw, S., Buckingham, W.J., ... Zubrick, S.R. (2016). Methodology of young minds matter: The second

- Australian child and adolescent survey of mental health and wellbeing. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 50, 866-875.
doi: 10.1177/0004867415622270
- Iddings, A.C.D. (2005). Linguistics access and participation: English language learners in an English-dominant community of practice. *Bilingual Research Journal*, 29, 165–183.
doi: 10.1177/0004867415622270
- Johnson, B. (2008). Teacher–student relationships which promote resilience at school: a micro-level analysis of students’ views. *British Journal of Guidance & Counselling*, 36, 385–398. doi: 10.1080/03069880802364528
- Kessler, R.C., Davis, C.G., & Kendler, K.S. Childhood adversity and adult psychiatric disorder in The US National Comorbidity Survey. *Psychological Medicine*, 27, 1101-1119. doi: 10.1017/s0033291797005588
- Kuiper, E., & Bannink, F. (2012). Veerkracht. *Kind & Adolescent Praktijk*, 11, 134–139.
- Kuiper, E., & Bannink, F. (2017). Veerkracht en de groei-mindset bij kinderen en hun omgeving. *Directieve therapie*, 5, 103–116.
- Lawson, B., Petersen, K. J., Cousins, P. D., & Handfield, R. B. (2009). Knowledge sharing in interorganizational product development teams: the effect of formal and informal socialization mechanisms. *The Journal of Product Innovation Management*, 26, 156–172. doi: 10.1111/j.1540-5885.2009.00343.x
- Luther, S., & Zelazo, B. (2003). *Resilience and vulnerability: An integrative review*. In S. Luther (Ed.), *Resilience and vulnerability: Adaptation in the context of childhood adversities*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Martinez-Torteya, C., Bogat, G .A., Von Eye, A., & Levendosky, A. A. (2009). Resilience Among Children Exposed to Domestic Violence: The Role of Risk and Protective Factors. *Child Development*, 80, 562–577. doi: 10.1111/j.1467-8624.2009.01279.x
- Masten, A. S., & Barnes, A. J. (2018). Resilience in children: Developmental perspectives. *Children*, 5, 98–0. doi: 10.3390/children5070098
- Masten, A. S. (2019). Resilience from a developmental systems perspective. *World Psychiatry*, 18, 101–102. doi:10.1002/wps.20591
- Migchelbrink, F. (2014). *Handboek praktijkgericht onderzoek*. Amsterdam: B.V. Uitgeverij SWP.

- Neuman, W.L. (2014). *Understanding research*. Essex: Pearson Education Limited.
- Nederlands Jeugd Instituut (z.d.). *Cijfers over jeugd en opvoeding: jeugdhulp*. Geraadpleegd op 31 maart 2019, van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-voorziening/Aanbod-Jeugdhulp>
- Panter-Brick, C. (2018). Health, risk, and resilience: Interdisciplinary concepts and applications*. *Annual Review of Anthropology*, 43, 431–448.
doi:10.1146/annurev-anthro-102313-025944
- Pooley, J. A., & Cohen, L. (2010). Resilience: A definition in context. *Australian Community Psychologist*, 22, 30–37. doi: 10.1080/00048623.2014.884916
- Rekenkamer Den Haag (2014). Decentralisatie jeugdzorg. Geraadpleegd van https://www.vereniginghogescholen.nl/system/profiles/documents/000/000/212/original/Landelijk_opleidingsdocument_Sociaal_Werk_-_downloadversie.pdf?1494439200
- RTL Nieuws (2018, 27 november). *Gamen en (bijna) niet meer naar school: Dylan leeft de droom van elke 16-jarige*. Opgehaald op 7 april 2019, van <https://www.rtlnieuws.nl/editienl/artikel/4499111/gamen-en-bijna-niet-meer-naar-school-dylan-leeft-de-droom-van-elke-16>
- Sapienza, J. K., & Masten, A. S. (2011). Understanding and promoting resilience in children and youth. *Current Opinion in Psychiatry*, 24, 267–273.
doi: 10.1097/ycp.0b013e32834776a8
- Song, Z., Chon, K., Ding, G., & Gu, C. (2015). Impact of organizational socialization tactics on newcomer job satisfaction and engagement: Core self-evaluations as moderators. *International Journal of Hospitality Management*, 46, 180–189. doi: 10.1016/j.ijhm.2015.02.006
- Southwick, S. M., Sippel, L., Krystal, J., Charney, D., Mayes, L., & Pietrzak, R. (2016). Why are some individuals more resilient than others: the role of social support. *World Psychiatry*, 15, 77–79. doi: 10.1002/wps.20282
- Tijmstra, J., & Boeije, H. R. (2011). *Wetenschapsfilosofie in de context van de sociale wetenschappen*. Amsterdam, Nederland: Uitgeverij Lemma b.v.
- van Abbema, R., Bielderma, A., De Greef, M., Hobbelen, H., Krijnen, W., & Van der Schans, C. (2015). Building from a conceptual model of the resilience process during

- ageing, towards the Groningen Aging Resilience Inventory. *Journal of Advanced Nursing*, 71, 2208-2219. doi: 10.1111/jan.12685
- Van Brenda, A.D. (2018). A critical review of resilience theory and its relevance for social work. *Social Work*, 54, 1–18. doi: 10.15270/54-1-611
- Verhoeven, N. (2014). *Wat is onderzoek?* Den Haag: Boom Lemma uitgevers.
- Walsh, F. (2003). Family resilience: A framework for clinical practice. *Family Process*, 42, 1-18. doi: 10.1111/j.1545-5300.2003.00001.x
- Zolkoski, S.M., & Bullock, L.M. (2012). Resilience in children and youth: A review. *Children and Youth Services Review*, 34, 2295–2303. doi: 10.1016/j.childyouth.2012.08.009

Bijlagen

Bijlage 1. Casus Jip

Jip is een jongen van 16 jaar die aangemeld is, omdat hij volgens moeder overmatig zou gamen en daardoor vaak afwezig is van school.

Hij is net klaar met zijn VMBO. Hij heeft dit volgens moeder net en met veel moeite gehaald. Hij wilde volgens moeder niet leren en spijbelde veel. In plaats van naar school gaan, koos hij ervoor om dan te gaan gamen.

Moeder had verwacht dat dit een fase was, maar dit blijkt niet het geval bij Jip.

Hij is afgelopen jaar begonnen aan een MBO opleiding. De eerste weken gingen prima, echter kwam hij in tijdnood met zijn youtube kanaal waar hij filmpjes plaatst. Jip begon na vier maanden weer met spijbelen omdat hij zijn youtube kanaal belangrijk vindt. Momenteel is het gezin onder de aandacht gekomen van de leerplichtambtenaar, omdat Jip teveel uren zou missen op school.

Moeder, een alleenstaande moeder die zes dagen in de week werkt, heeft moeite om met Jip om te gaan. Ze kan niet thuis zijn om hem in de gaten te houden. Wanneer ze hem erop aanspreekt, leidt dit tot grote ruzies. Moeder vindt dit vervelend en probeert de confrontaties te vermijden. Ze is erg geschrokken van de leerplichtambtenaar en zou graag zien dat Jip weer hele dagen naar school gaat.

Bijlage 2. Topiclijst voor het diepte-interview

Topics	Vragen	Theoretische onderbouwing
<i>Eerste indruk</i>	Wat is uw eerste indruk van deze jongen? Wat maakt dat u ... denkt? Kunt u toelichten waarom u...? <hr/> Observeren onderzoeker: Is het problematisch of juist oplossingsgericht?	(Walsh, 2003)
<i>Aanpak</i>	Wat zou de aanpak zijn bij deze casus vanuit uw aanpak? Waarom kiest u voor deze aanpak? Wat vindt u lastig? Wat maakt dat u ... denkt? Kunt u toelichten waarom u...? <hr/> Observeren onderzoeker: kijken de jeugdhulpverleners individueel of naar het gehele gezin?	(Walsh, 2003)

VEERKRACHT IN DE JEUGDHULPVERLENING

<i>Visie</i>	<p>Hoe bouwt u de relatie met een cliënt op? Wat vindt u belangrijk, hoe heeft u dat geleerd? Hoe zou u uw communicatie met uw cliënten beschrijven? Is er iets waar u graag nog in zou willen groeien?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: Bestaat er flexibiliteit tussen hulpverlener en cliënt? Wordt er gestreefd naar een gevoel van verbondenheid tussen hulpverlener en cliënt? Hoe wordt er gecommuniceerd met de cliënt? Is er sprake van een omgeving creëren waarin open emotionele expressie de ruimte krijgt? Wordt er een samenwerkingsverband aangegaan?</p>	(Walsh, 2003)
--------------	---	---------------

VEERKRACHT IN DE JEUGDHULPVERLENING

<p><i>Veerkracht</i></p>	<p>Welke rol speelt hier het sociale netwerk? Hoe pakt u dit aan? Kunt u een voorbeeld noemen hoe u uw cliënt eigen regie geeft? Hoe begeleidt u een cliënt die met tegenslagen in aanraking komt? Welke kenmerken zijn van belang bij een Jip om met tegenslagen om te gaan?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: Kijken de jeugdhulpverleners individueel of naar het gehele gezin? Wat ziet de hulpverlener als tegenslag? Heeft de hulpverlener een positieve blik?</p>	<p>(Sapienza & Masten, 2011; Southwick, et al., 2016)</p> <p>(Condly, 2006; Zolkoski & Bullock, 2012)</p> <p>(Masten, 2019)</p> <p>(Walsh, 2003)</p>
--------------------------	--	--

Bijlage 3. Casus Suus

Suus is een meisje van 14 jaar. Ze heeft twee jongere zusjes waar ze een goede band mee heeft. Haar ouders werken allebei. Vader is taxateur en moeder werkt parttime in de Hema. De laatste paar maanden merken de ouders dat Suus veranderd is. Zo wil ze eigenlijk niet meer naar school (havo). Suus wil schrijfster worden en vindt dat ze daar geen opleiding voor nodig heeft. Haar cijfers worden steeds slechter en Suus spijbelt. Ouders weten niet wat zij tijdens het spijbelen wel doet. Zij krijgen namelijk lastig contact met Suus. Zij sluit zich op in haar kamer om daar, zoals Suus dat beschrijft, te gaan schrijven. Over alledaagse zaken kletst ze wel, maar als haar ouders over school beginnen, reageert ze geïrriteerd en geeft ze aan het nut van school niet meer in te zien.

Bijlage 4. Topiclijst voor de focusgroep

Topics	Vragen	Theoretische onderbouwing
<i>Eerste indruk</i>	<p>Wat is jullie eerste indruk van deze jongen? Wat maakt dat, dat wordt gedacht? Kunt u dit toelichten? Kan iedereen zich hierin vinden? Waarom wel en waarom niet?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: Is het problematisch of juist oplossingsgericht?</p>	(Walsh, 2003)
<i>Aanpak</i>	<p>Wat zou de aanpak zijn bij deze casus vanuit uw aanpak? Waarom kiest u voor deze aanpak? Wat maakt dat u ... denkt? Kunt u toelichten waarom u...? Kan de rest van de groep zich daarin vinden? Waarom wel en waarom niet?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: kijken de jeugdhulpverleners individueel of naar het gehele gezin?</p>	(Walsh, 2003)

VEERKRACHT IN DE JEUGDHULPVERLENING

<p><i>Visie</i></p>	<p>Hoe bouwt u de relatie met een cliënt op? Wat vindt u belangrijk, hoe heeft u dat geleerd? Is dit ook hoe de rest van de groep dit doet?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: Bestaat er flexibiliteit tussen hulpverlener en cliënt? Wordt er gestreefd naar een gevoel van verbondenheid tussen hulpverlener en cliënt? Hoe wordt er gecommuniceerd met de cliënt? Is er sprake van een omgeving creëren waarin open emotionele expressie de ruimte krijgt? Wordt er een samenwerkingsverband aangegaan?</p>	<p>(Walsh, 2003)</p>
<p><i>Veerkracht</i></p>	<p>Welke rol speelt het sociale netwerk van de cliënt? Hoe kan dit het beste aangepakt worden? Hoe kan het beste eigen regie aangeboden worden? Hoe begeleidt u een cliënt die met tegenslagen in aanraking komt? Welke kenmerken zijn van belang bij een Jip om met tegenslagen om te gaan?</p> <hr/> <p>Observeren onderzoeker: Kijken de jeugdhulpverleners individueel of naar het gehele gezin? Wat ziet de hulpverlener als tegenslag? Heeft de hulpverlener een positieve blik?</p>	<p>(Sapienza en Masten, 2011; Southwick, et al., 2016)</p> <p>(Condly, 2006; Zolkoski & Bullock, 2012)</p> <p>(Masten, 2019)</p>

Bijlage 5. Informed Consent

Toestemmingsformulier respondent

Wat vraagt het onderzoeksteam van u?

Het onderzoeksteam vraagt uw toestemming voor de volgende punten:

1. Toestemming om u te benaderen voor een interview.
2. Toestemming voor het opnemen en uitwerken van uw interview.
3. Toestemming om de gegevens die wij (het onderzoeksteam) verzamelen te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek

U geeft toestemming door uw handtekening op de toestemmingsverklaring te zetten. Eerst vragen wij uw handtekening als bewijs dat u de informatie hebt begrepen. Daarna voor de punten 1 tot en met 3 die hierboven beschreven staan. Lees de verklaringen goed door. Als u toestemming geeft, kunt u uw handtekening of paraaf noteren.

Toestemmingsverklaring respondent

Ik heb voldoende informatie gekregen. Ik heb aanvullende vragen kunnen stellen. Mijn vragen zijn genoeg beantwoord. Ik had genoeg tijd om te beslissen of ik toestemming wilde geven voor het interview. Ik weet dat deze toestemming geheel vrijwillig is. Ik weet dat ik op ieder moment kan beslissen mijn toestemming in te trekken. Ik hoef daar geen reden voor op te geven.

Naam

Handtekening

Plaats

Datum

1. Ik verleen toestemming om mij te benaderen voor een interview door het onderzoeksteam	Handtekening: Telefoonnummer waarop ik bereikbaar ben:
--	---

VEERKRACHT IN DE JEUGDHULPVERLENING

2. Ik verleen toestemming om het interview op te nemen en uit te werken door het onderzoeksteam.	Handtekening:
3. Ik verleen toestemming om mijn gegevens te gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek	Handtekening:

Handtekening onderzoeker

Ik verklaar hierbij dat ik deze deelnemer volledig over het genoemde onderzoek heb geïnformeerd (d.w.z. dat ik alle eventuele vragen van de deelnemer heb beantwoord).

Als er tijdens het onderzoek informatie bekend wordt die de toestemming van de deelnemer zou kunnen beïnvloeden, dan breng ik hem/haar daarvan tijdig op de hoogte.

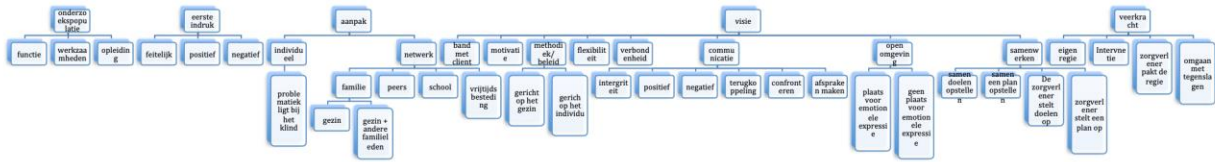
Naam onderzoeker (of diens vertegenwoordiger):

Handtekening

Plaats

Datum

Bijlage 6. Codeboom

Bijlage 7. Onderzoekspopulatie

Tabel 1.

De primaire factoren van de respondenten: opleiding, functie en werkzaamheden.

<u>Sekse</u>	
Vrouw	100%
Man	0%
<u>Leeftijd</u>	
Tussen de 20 en 30	28,57%
Tussen de 30 en 40	57,14%
Tussen de 40 en 50	0%
Tussen de 50 en 60	14,29%
<u>Opleiding</u>	
Sociaal pedagogisch hulpverlener	14,29 %
Maatschappelijk werker	14,29 %
PABO	14,29 %
Inrichtingswerk	14,29 %
Onbekend*	42,86 %
<u>Functies</u>	
Gids jeugd en praktijkondersteuner 1	14,29 %
Wijkteammedewerker 2	14,29 %
Gezinshulpverlener en kindercoach 3	14,29 %
Ambulant en gezinshulpverlener 4	14,29 %
Ambulant begeleider en gezinsperspectief Onderzoeker 5	14,29 %
Gids Veilig Verder bij gemeente Dronten 6	14,29 %
Medewerker Front Office bij de Rading 7	14,29 %

**Deelnemers wilden niet vertellen over de studieachtergrond.*

1 Vanuit haar rol biedt ze kortdurende hulp, brengt zelf in kaart wat de ondersteunende behoeften zijn en verwijst ze eventueel door.

VEERKRACHT IN DE JEUGDHULPVERLENING

2 Beoordelen van aanvragen van WMO en Jeugdwet en anderzijds zorg inzetten van zorg waar nodig. Daarnaast doet ze onderzoek naar meldingen die via veilig thuis binnen komen.

3 Helpt bij de gezinssituatie, begeleidt kinderen die in een vechtscheiding zitten. Helpt bij de omgangsbegeleiding.

4 Werkt als begeleider in het speciaal onderwijs als begeleider, stelt de hulpvraag op en verwijst eventueel door.

5 Doet gezinsonderzoek en begeleidt kinderen in de jeugdzorg of de terugplaatsing.

6 Ondersteunt een Gids jeugd tijdelijk of geeft advies wanneer er sprake is van kindermishandeling, verwaarlozing, huiselijk geweld of echtscheidingsstrijd of wanneer de ontwikkeling van het kind vastloopt.

7 Meldt kinderen aan, verwijst door, beantwoordt telefonische vragen en geeft telefonisch advies.